

NEKAJ IZZIVOV LJUBITELJSKEGA GLEDALIŠČA MLADIH V SLOVENIJI

6. NOVA GAZ 2026
FESTIVAL MLADIH GLEDALIŠČNIKOV
GLEDALIŠČE TONETA ČUFARJA JESENICE

PONEDELJEK, 13. APRIL 2026
ob 14.00
TEATERBoš Bostanj: **FORK**, črtica o blišču in bedi naroda (30 min)
ob 16.00
Oder na stezaj, Gimnazija Škofja Loka, KD Kamniti most:
PESNIKOVA ŽENA PRIHAJA, komedija (95 min)
ob 19.30
Gledališko društvo Redeče, Mladinska skupina Paranormalci:
(NE)POPOLNA, avtorska predstava (60 min)

TOREK, 14. APRIL 2026
ob 19.00
ITS A, Gimnazija Jesenice:
ROMEO AND JULIET IN 80's, muzika (50 min)

SREDA, 15. APRIL 2026
ob 9.00
KD Loški oder Škofja Loka:
ALADIN, pravljica (65 min)
ob 18.00
Jurčičev teater, Ivančna Gorica:
SIMONOVE PRIČE, drama (75 min)
ob 19.15
Podelitev priznanj in koncert kantavtorja **Martina Gomboc**.

Vabljeni!

ZVEZA KULTURNIH DRUŠTEV SLOVENIJE
ob zaključku festivala mladih gledališčnikov Čufarjevi dnevi – Nova gaz 2026, vabi na razgovor

IZZIVI LJUBITELJSKEGA GLEDALIŠČA MLADIH V SLOVENIJI

v sredo, 15. aprila 2026 ob 16.30 uri
v klubu Gledališča Tone Čufar na Jesenicah,
Čufarjev trg 4.

Uvodna beseda: **Jan Pirnat**,
svetovalec za gledališče JSKD

Sodelujejo:
Marija Palovšnik, mentorica mladih gledališčnikov,
Gimnazija Jesenice,
Nika Brgant, režiserka in pedagoginja
Vid Klemenc, režiser

Po pogovoru si lahko ogledate predstavo *Simonove priče*,
gledališke skupine iz Ivančne Gorice in prisostvujete
podelitvi priznanj za najboljše dosežke festivala.

Ob zaključku festivala mladih gledališčnikov

Nova gaz v Gledališču Toneta Čufarja na Jesenicah je ZKD Slovenije 15. aprila 2026 organizirala pogovor o izzivih, ki jih ta trenutek predstavlja to področje pri nas. V pogovoru, za katerega je uvodno besedo pripravil Jan Pirnat, svetovalec Javnega sklada za kulturne dejavnosti, so sodelovali še Vid Klemenc, Gledališče Toneta Čufarja Jesenice, Saša Strnad, Šentjakobsko gledališče Ljubljana, Gašper Murn, Loški oder Škofja Loka, Marija Palovšnik, Gimnazija Jesenice, Nika Brgant, samostojna gledališka pedagoginja, ter Jože Osterman, ZKD Slovenije.

Gledališče v okvirih ljubiteljske kulture in mladi gledališčniki

Ljubiteljska kulturna dejavnost je v *Resoluciji o nacionalnem programu kulture 2024–31* (ReNPK 2024-31) kot eden ključnih dejavnikov opredeljena v poglavju *Poslanstvo kulture*, da kultura kot eden ključnih podsistemov: »svoje poslanstvo lahko udejanja le, če so znotraj sektorja zagotovljeni ustrezni pogoji za profesionalno delo za delavce v kulturi in za široko dostopno udejstvovanje prebivalstva znotraj ljubiteljske kulture«. Gre za usmeritev, vredno vse podpore. Vendar je omenjena teza o kulturi kot enem ključnih podsistemov hitro relativizirana z ugotovitvami, ki jih ReNPK navaja v poglavju *Prepoznavnost pomena kulture in njenih učinkov v javnosti*: »Raziskave kažejo, da prebivalci pri vprašanju o potrebah svojega kraja in Slovenije kulturo postavljajo na predzadnje mesto, pri čemer pred njo uvrščajo industrijo, turizem in šport. Iz ankete Odnos do kulture (Valicon 2017) je razvidno,

da kultura največjemu deležu vprašanih pomeni razvedrilo, zabavo in sprostitvev, velik delež vprašanih jo povezuje še s tradicijo in dediščino. Prispevek kulture k zdravju in dobremu počutju ali inovativnosti pri splošni javnosti praktično ni zaznan«. Ljubiteljska kultura tako dobiva v tem sklopu, lestvici družbenih vrednost, podobno kot vse druge kulturne oz. umetniške dejavnosti, tudi dodatno nalogo: korekcijo zgoraj omenjenega prevladujočega javnega mnenja.

A pojdimo na področje ljubiteljskega (mladega) gledališča. ReNPK kot osnovno orodje izvajanja kulturne politike področja ljubiteljskega gledališča določi: »Na področju gledališkega in lutkarskega ljubiteljskega delovanja JSKD skrbi za ustvarjalnost vseh generacij, zlasti s prisotnostjo v šolah, organizira srečanja, festivale, publikacije in izobraževanja«. Glede na prej omenjeno ugotovitev o dodatni nalogi ljubiteljske kulture kot promotorju poslanstva kulture v smeri bolj vključujoče družbe, tvegamo tezo, da ima prav gledališče zaradi svoje neposrednejše izpovedne narave poleg literature in filma največjo možnost krepitev javne zavesti o pomenu kulture in umetnosti.. To, da tudi ljubiteljsko gledališče že deluje v tej smeri, govori dejstvo, da se krepijo repertoarji, ki nekdanjo zavezanost ljudskim igram, uveljavljenemu naboru klasičnih del in komercialnim uspešnicam vse pogosteje nadomeščajo z uprizarjanjem resnih, družbeno kritičnih predstav in iskrenimi avtorskimi besedili. Zdi se, da je to še posebej vidno pri mladih gledališčnikih.

Ljubiteljsko gledališče je namreč kompleksna kulturna dejavnost, pomemben del slovenske gledališke krajine, ki funkcionira v številnih oblikah, prirejenih zahtevam kraja, lokalnih kultur, osebnih ustvarjalnih ambicij in tudi smerem sprejetega nacionalnega programa kulture, zaradi česar ga ni mogoče povsem določno definirati in kodificirati. Enako je s področjem mladega ljubiteljskega gledališča, ki mu v največji meri lahko sledimo skozi način njegove organiziranosti. Organizirano je bodisi kot del kulturnih oz. gledaliških društev oz. gledaliških skupin, v tem primeru navadno tesno povezan z odraslo gledališko skupino, bodisi kot gledališka skupina v izobraževalnih ustanovah, predvsem v srednjih in v osnovnih šolah. Tretja, vse pomembnejša oblika organiziranosti so projektne (ad hoc) skupine, ki pravno subjektiviteto pridobivajo navadno skozi različne nevladne organizacije oz. preko sistema samostojnega kulturnega dela. Prvo organizacijsko obliko na nivoju državne kulturne politike pretežno pokriva JSKD, druga je v veliki meri odvisna od uspešnosti izvajanja kulturno-umetniške vzgoje oz. sodelovanja kulturnega in izobraževalnega resorja. Tretja organizacijska oblika je pogosto odvisna zgolj od iznajdljivosti akterjev in nima povsem trdne systemske rešitve: načini delovanja so zelo različni, pogosto odvisni predvsem od ambicij (posameznikov in skupine) in iznajdljivosti, navadno pa manj od systemske podpore okolja (krajevne oblasti ali ustanove), v katerem se realizira oz. ustvarja. V tem se sicer bistveno ne razlikuje od usode drugih ljubiteljskih dejavnosti oz. osnov, ki jih je ugotavljala pred dobrim letom izvedena raziskava ZKD Slovenije o delovnih pogojih slovenskega ljubiteljskega gledališča.¹

Način organiziranosti sicer pomembno vpliva na stabilnost in uspešnost ustvarjanja. Mogoče je ugotoviti, da velik del uspešnih mladih gledališčnikov deluje v mladinskih sekcijah (večjega) kulturnega društva oz. javnih zavodov (primer Loški oder Škofja Loka,

¹ (dostop: <https://www.zkds.eu/wp-content/uploads/2026/01/Slovensko.ljubiteljsko.-gledalisce.pogledi.2025.pdf>).

Šentjakobsko gledališče Ljubljana, mladinska sekcija pri Gledališču Tone Čufar Jesenice, AMO pri SNG Nova Gorica). Večje oscilacije pa beležimo pri mladih gledališnikih, ki delujejo na izobraževalnih ustanovah, kar je razumljivo glede na začasnost dijaškega oz. osnovnošolskega obiskovanja teh ustanov.

Izjema so skupine, kjer so vzgojno izobraževalne ustanove vzpostavile trdnejše organizacijske pogoje za trajno delovanje gledaliških skupin in bodisi omogočile ustanovitev oz. delovanje ustreznega društva: KUD Pozitiv v okviru Dijaškega doma Ivana Cankarja, Gledališka šola Prve gimnazije Maribor, na II. gimnaziji Maribor delujeta Gnosis in EST (English Student Theatre), v zadnjih letih se je vzpostavil tudi Poljanski oder (Gimnazija Poljane Ljubljana), ne gre tudi prezreti mladinske lutkovne skupine Krožnik (Društvo Koruzno zrno in Srednja šola Slovenska Bistrica).

Področje ad hoc skupin je manj stabilno. Stabilnejši so producenti. Ti v največji meri delujejo na področju profesionalnega (eksperimentalnega) gledališča (mariborska Magdalenska mreža, deloma Glej, Moment Maribor idr.), medtem ko projektne skupine (oz. projekti na osnovi delovanja samostojnih kulturnih delavcev) v celoti sodijo na področje ljubiteljskega ustvarjanja. Te projektne oblike so izšle iz izkušenj evropskih projektov, v katerih so zasledovali razvoj novih publik (vodilo pri tem je bilo, da novo publiko, ne-publiko, torej ljudi, ki pred tem niso obiskovali gledaliških predstav največkrat pridobiš, če jo aktivno vključiš v svoj program). Prav iz nagovarjanja tako imenovane skupine ne-udeležencev v primerih, ko je drugi cilj tudi pomlajevanje publike, vstopimo na teren mladinskega gledališča.

V zvezi s tem velja omeniti tudi problem »študentskega gledališča«, ki je bil do zagona projekta ŠtudenTeater (vzpostavil se je s sodelovanjem Gledališča Glej in JSKD), povsem degradiran. Na tem področju igrata pomembno vlogo še KUD Moment (Maribor) in Hiša otrok in umetnosti (za lutkovne skupine v Ljubljani). Zgodovinsko gledano je bilo študentsko gledališče v 90ih letih (v času pred profesionalizacijo nevladne kulture, ko so se pojavili tudi zgoraj omenjeni producenti) res mejno polje prehajanja, oziroma vstopanja v polje profesionalnega gledališkega ustvarjanja preko eksperimentalnega gledališča. Opozoriti velja tudi na pomen GILŠ (Gledališke in lutkovne šole) v okviru programa tedanje ZKOS v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ki je bila generator delovanja številnih kulturnih delavcev s statusom samozaposlenih v kulturi s področja uprizoritvenih umetnosti. Po tem obdobju je bilo reševanje vprašanja študentskega gledališča z obeh strani (profesionalne in ljubiteljske) opuščeno. Izjema so manjši in izolirani (a ne nepomembni) projekti kot je bil ŠODR (Študentski oder), ki deloval na osnovi entuziazma posameznikov (ena od ključnih oseb je bila Nika Brgant), a je z odhodom nosilcev projekta iz študentskega življenja povsem zastal. Ena od pomembnih komponent tega projekta je bilo prenašanje znanja o zagonu in delovanju gledališke skupine, torej o organizacijskem aspektu in vzpostavljanju pogojev za delovanje.

ŠtudenTeater je bil leta 2016 v prvi vrsti zasnovan kot platforma za nadaljnje ustvarjanje mladih, ki so prej delovali v srednješolskih gledaliških skupinah, se pa vedno bolj kaže kot priložnost za študente (oziroma mlade), da se prvič srečajo in preizkusijo v gledališkem ustvarjanju, predvsem na področju avtorskega (snovalnega) gledališča. Ravno slednje pogosto pripomore k zmotnemu prepričanju, da gre tu za eksperimentalno gledališče, kar ne drži. Gre za metodo dela, ki temelji na načelu, da je za to starostno skupino avtorsko gledališče

najprimernejša oblika dela. V njem mladi ustvarjajo predstave, ki temeljijo na njihovih tematicah in se v tem razlikujejo od večine odraslih gledaliških skupin, medtem ko je sama metoda zelo prisotna tudi pri otroškem gledališču. V zadnjih letih se vse bolj zdi, da ta ugotovitev glede starostnega obdobja sicer še vedno velja, vendar pa je lahko avtorsko gledališče (pre)velik zalogaj za tiste mlade, ki se prvič srečujejo z gledališkim ustvarjanjem in je primernejše za bolj izkušene gledališke ustvarjalce. ŠtudentTeater je v svojih 11 letih obstoja prešel čez več faz in tudi beležil več poskusov širitve v druga univerzitetna mesta (Koper, Nova Gorica, Novo mesto), vendar se je izkazalo, da v primeru, da v lokalnem okolju ni producenta s področja gledališkega ustvarjanja, se ta projekt med študentsko populacijo ne usidra. Že nekaj časa se kot tu potencialni partnerji kažejo študentski domovi, vendar do danes nikjer še ni prišlo do sodelovanja...

Problem preglednosti ljubiteljskega gledališča mladih

Opisana širina organizacijskih oblik in ustvarjalnih pristopov pa hkrati to področje dela za precej izmuzljivo oz. slabše pregledno, vsaj kar zadeva možnost kompleksnejših raziskav. Posledica tega je, da je učinkovito kulturno politiko na tem področju oz. izvajanje ustreznih ukrepov težje oblikovati in izvajati, kar glede na vse večjo (družbeno) aktualnost gledališča lahko predstavlja določen problem.

1 Podelitev priznanja ZKDS Mariji Palovšnik Farno društvo Koroška Bela)

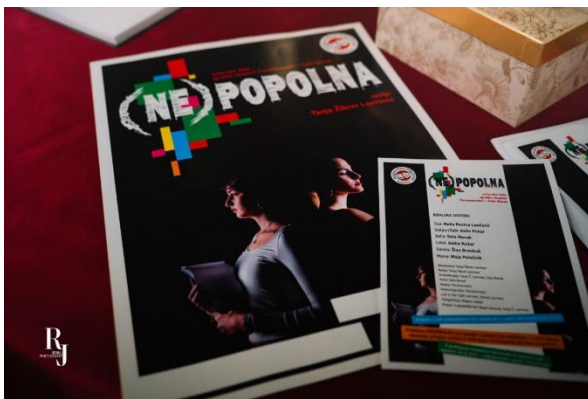
V največji meri preglednost področja tako zagotavlja JSKD, ki s svojim piramidalnim načinom gledaliških preglednih srečanj in s selekcijo, ki se realizira v okviru festivala mladinske kulturne ustvarjalnosti Vizije v Novi Gorici uspešno omogoča razmeroma celovit pregled stanja in prikaz najbolj kvalitetnih dosežkov. Poleg Vizij na Slovenskem obstaja še nekaj festivalov oz. projektnih dogodkov. Naj

nekatero naštejemo: gimnazijski festivali na srednjih šolah- gimnazijah, ŠtudentTeater (zaključne produkcije za skupine študijskega leta), festival MIT (KUD Pozitiv Ljubljana), festival Nova Gaz (GTČ Jesenice), projekt Transgeneracije (Cankarjev dom Ljubljana), ki vsaj delno omogočajo širšo preglednost mladega gledališkega ustvarjanja. Manj znano pa ostaja vprašanje sistema vzpodbud in podpor, ki jih je ta dejavnost deležna v svojem okolju, saj ta praktično v celoti zavisi od lokalnih kulturnih politik in njihove odprtosti do tega področja. Manj zadreg je sicer v tistih okoljih, kjer občine sprejemajo posebne razvojne načrte za področje kulture (predvsem gre za mestne občine), medtem ko v večini manjših občin stopnja podpore lahko močno variira. Če sklenemo, je mogoče trditi, da zdajšnji sistem v precej večji meri omogoča delo in razvoj ustvarjalcev v okoljih, kjer je gledališko ustvarjanje že uveljavljena tradicija, kakor v okoljih, kjer se pojavljajo nove skupine, ki prebijajo ustaljene okvire tamkajšnjega kulturnega delovanja, kar pomeni veliko nevarnost, da bodo

mnogi talenti tam morda prezrti. Deloma te pomanjkljivosti odpravlja mreža območnih izpostav JSKD, ki vendarle omogoča vsaj osnovni pregled stanja na svojem območju in možnost oblikovanja osnovnih usmeritev za izboljšanje stanja. Pri tem kaže opozoriti tudi na vprašanje pedagoškega dela oz. usposabljanja mladih ustvarjalcev, ki ga zagotavlja JSKD, kar omogoča razvoj na pretežnem delu območij države.

Na razgovoru je bilo opozorjeno, da se premalo poudarjajo primeri dobre prakse, ko gre za povezovanje društva in šole (od osnovne šole npr. Gledališče Hiška, KD Teater Grosuplje in OŠ Louisa Adamiča do gimnazije Gledališka šola Prve gimnazije Maribor idr.). Omenjeni model deluje na način, da je šola kadroviski vir mladih in dela mentorske ekipe, na drugi strani pa društvo kot sistemska priložnost za sodelovanje s profesionalnimi ustvarjalci in mentorji in za kandidiranje za sredstva lokalne skupnosti kot tudi na razpisih JSKD ter za ustrezen dostop na oder oz. prostor (kjer je to mogoče).

Mladi gledališčniki v sistemu kulturno- umetniške vzgoje

2Promocijsno gradivo predstave (Ne)popolna, GD Radeče, skupina Paranormalci

Opozorilo, povezano s tem: na Jesenicah je beseda tekla predvsem o možnostih (izzivih) mladega ljubiteljskega gledališča na izobraževalnih ustanovah oz. v (večjih) kulturnih društvih oz. javnem zavodu, od koder so prišli udeleženci pogovora, manj pa o delovanju v projektnih skupinah. Izkazalo se je, da je večina odprtih vprašanj oz. problemov precej enakih, deloma se tudi rešujejo in na splošno vzpostavljajo ugodnejše pogoje za delo mladih. Na Novi gazi so namreč sodelovale tri gledališke skupine, ki sicer na področju mladinskega gledališča še

niso zelo uveljavljene (ena gimnazijska in dve društveni). Presenetljivo je, da so vse tri prikazale zelo kvalitetne predstave. Vse tri so temeljile na avtorskem besedilu, s katerim so iskreno in neposredno izpovedovale svoje občutje sveta – tako na individualnem kot na skupinskem nivoju. V glavnem so vse tri zadovoljile zahteve po dobri igri, ki je eden od osnovnih pogojev za omenjeno izvedbo avtorskih besedil. Obenem je presenetljivo, da je tudi preostala, tehnično in igralsko zahtevna predstava, zasnovana na spektaklu in množični izvedbi mladih igralcev ter zahtevnih produkcijskih pogojih (glasbeni opremi in kostumografiji) prihajala iz gimnazijskega zaledja, ki navadno ni povsem optimalno okolje za take projekte. A očitno se to spreminja, kar je razveseljivo. Ravno na polju muzikala, ki zahteva sodelovanje med različnimi šolskimi oddelki oz. razredi in pogosto zaradi tehnične zahtevnosti tudi večje vložke s strani »producentov«, torej šol, lahko danes naštejemo kar nekaj okolij, kjer skorajda redno nastajajo takšni projekti. Poleg že omenjenega EST iz Maribora so takšni projekti v zadnjih letih nastajali tudi v Celju, Kamniku, na Jesenicah in še kje. Obstaja pa tudi slaba stran tega: zaradi vsega naštetega, torej tehničnih in kadroviskih zahtevnosti predstav (veliko število igralcev, tehnični pogoji, stroški izvedbe) se te predstave manj udeležujejo festivalov, tako da gre za največkrat za enkratne projekt (ki sicer lahko doživijo kakšno ponovitev, optimalnega izkoristka pa praviloma ne). Večinoma je ta slabost predvidena že pri snovanju projekta in jo ustvarjalci pač vzamejo v zakup, a žal le redko pride

do priložnosti, da se projekt lahko ponovno sestavi kljub prej omenjenim problemom.

Posebne pozornosti je bilo deležno vprašanje statusa oz. položaja kulturnih dejavnosti, še posebej seveda gledališča, v srednjih šolah, in to ne le z aspekta ustvarjalnih možnosti, marveč tudi vzgoje občinstva. Položaj v osnovi ni slab, a je v posameznih okoljih precej različen. Izkušnje sodelujočih ne kažejo, da bi se stanje v zadnjih letih izboljševalo, marveč nekako stagnira oz. morda celo nazaduje, kar je seveda v precejšnjem nasprotju z diktirano ReNPK 2026–31, ki doberšen del ambicij za boljše prepoznavanje pomena kulture namenja prav področju kulturno-umetniške vzgoje (KUV) in boljšemu medresorskemu sodelovanju na ravni države, pa tudi na nivoju lokalnih skupnosti.

Iz malega zraste veliko ali KUV v osnovnošolskem okolju

Izkušnje govorijo o zelo neenakem vrednotenju posameznih zvrsti človeške dejavnosti, kjer je vsaj v dveh konkretnih primerih, ki sta bila predstavljena, šport v bistveno boljšem položaju kot mladi gledališki oz. kulturni ustvarjalci. Razlike so najbolj vidne v vrednotenju položaja mentorjev. Vprašanje mentorjev (vsaj glede na izpričane izkušnje) torej ni sistemsko rešeno, kar utegne tudi v bodoče precej okrniti zanimanje med učitelji za opravljanje animacijskega dela, izjemno važnega za obstoj ljubiteljskega kulturnega delovanja na izobraževalnih ustanovah sploh. Pogosto je odvisno zgolj o pripravljenosti ravnateljev in njihove afinitete do kulture in umetnosti, ki pa je v (pre)veliki meri odvisna le od njihovega osebnega okusa in interesov. V tem okviru je pozornosti vredno tudi opozorilo, da bi bilo v okviru Zavoda RS za šolstvo okrepiti (oz. sploh uvesti) ustrezno svetovalno delovno mesto, podobno kot je to urejeno za pevsko dejavnost, ki je zavoľjo dobrega dela svetovalke uspešno in izstopajoče, vsaj kar zadeva kulturna področja. Treba je sicer opozoriti, da je imelo zborovsko petje do nedavnega v primerjavi z drugim dejavnostim privilegiran položaj znotraj kurikulumu oz. učnih načrtov (obvezni šolski zbori), a je v zadnjih dveh letih prišlo do (problematičnih) sprememb. Gledališče kot izbirni predmet pa ima v zasnovi učnih načrtov po mnenju razpravljalcev vgrajeno sistemsko napako, saj predvideva, da si ga učenci (7., 8. oz. 9. razreda) lahko izberejo samo enkrat in ga lahko obiskujejo zgolj eno samo šolsko leto. Tak sistem torej ne dopušča, da bi učenec, ki ima interes in obenem (velikansko) srečo, da je njegova šola razpisala možnost izbirnega predmeta Gledališča (ob še večji sreči, da je dovolj otrok, ki je izbirni predmet tudi izbralo), ta predmet obiskoval vsa tri leta. Hkrati je zanj v učnem načrtu predvidenih tudi izredno malo ur, kar spravlja učitelje, ki želijo v okviru predmeta z učenci tudi pripraviti produkcijo, v nemogoč položaj (skoraj, da slabši kot pri interesnih dejavnostih).

Po tej plati je lahko precej ilustrativen tudi projekt JSKD (v prvi fazi ga je dala ZKD Slovenije) Kulturna šola. Gre za enega najpomembnejših projektov, ki je že pred desetletji skušal vprašanje aktivnega ustvarjanja na področju kulture na osnovnih šolah postaviti na višjo raven in je v tem marsikje tudi uspel. Že od vsega začetka so zadostno zanimanje zanj kazala tudi vodstva številnih osnovnih šol, dovolj poudarjeno mesto mu je priznavala tudi skupnost ravnateljev, kar je prispevalo k njegovemu razmeroma dobrem ugledu. Možno je trditi, da se dobre prakse projekta nadaljujejo tudi danes, pri čemer pa je ključni korak celostna uskladitev vsebin s področjem KUV. Škoda je, da je medijsko spremljanje teh

projektov vsaj na nacionalnem nivoju zelo pomanjkljivo, kar pa navsezadnje velja za celotno ljubiteljsko kulturno dejavnost.

Problem nekaterih usmeritev KUV

Poudariti velja tudi, da se je od leta 2011 kulturno-umetniška vzgoja (KUV) močno okrepila tudi zaradi boljšega medresorskega povezovanja med ministrstvom za kulturo in za izobraževanje, je pa večino svojih usmeritev naravnala v opismenjevanje, oziroma sistemsko vzpostavljanje standardov za ponudbo kakovostnih vsebin z vseh področij umetnosti. Žal pa je po prvih petih letih skoraj povsem izginila nujna skupna podpora obeh resorjev spodbujanju lastnega ustvarjanja (oz. aktivne udeležbe v kreaciji kulturnih vsebin), ki jo pokriva, spremlja, razvija predvsem JSKD. Pri tem je žal zanemarjeno dejstvo, da aktivno ustvarjanje v kombinaciji s kakovostnim opismenjevanjem daje neprimerljivo boljše rezultate kot samo opismenjevanje. Po drugi strani pa je razvoj šel v smeri, da je JSKD v precejšnji meri izgubil vpliv na opismenjevanje v lokalnem okolju. Gre pretežno za problem ustreznih kadrov oz. kadrovanja. Ob prehodu iz nekdanje mreže občinskih in mestnih ZKO v novonastalo mrežo JSKD je veliko nekdanjih uslužbencev ZKO, ki so s tem postali uslužbenci JSKD, imelo v lokalnem okolju v številnih kulturnih domovih tudi vlogo snovalcev programov kulturnih vsebin. Z nastankom kulturnih zavodov na ravni občin, ki so prevzeli upravljanje teh domov, je ta vloga prešla na povsem druge deležnike. Ta funkcionalna kadrovska povezava se je tako v številnih primerih prekinila.

Ključ za kakovostno ustvarjanje je zagotovo tudi v tem, da mladi ljubiteljski ustvarjalci spremljajo kakovostne profesionalne vsebine z vseh področij umetnosti - če je le mogoče, tudi v svojem lokalnem okolju. Pri tej ugotovitvi nam gre na roko tudi raziskava nacionalne konference s področja izobraževanja iz leta 2015.²

, ki kaže na upad ustvarjalnosti med mladimi. Ustvarjalnost se po novem referenčnem modelu iz EU, ki je bil izhodišče tudi za prenovo učnih načrtov (kompetence, pomembne za soočanje z aktualnimi izzivi in izzivi prihodnosti za krepitev odpornosti), umešča v tudi danes izredno cenjeno kompetenco podjetnosti. (V širšem evropskem projektu POGUM, izvedenem na to temo, je sodelovala tudi ZKD Slovenije). Vse raziskave namreč kažejo, da je za iskanje in izboljševanje kreativnih rešitev v vseh okoljih ključno, da sistem omogoča, da imajo otroci/mladi možnost oz. priložnost biti ustvarjalni.

Za koga nastajajo mladinske gledališke predstave

Veliko zgoraj omenjenih izkušenj je mogoče zaslediti tudi pri predstavah mladih gledališčnikov, ki so ustvarjene v zaledju javnih zavodov oz. močnih gledaliških društev. Tu je sicer treba izpostaviti bistveno boljše osnove pogoje dela (zagotovljeni prostori, del opreme, tudi kvalitetni mentorji), največja težava pa je v izkoriščanju predstav, kjer so mladi gledališčniki v slabšem položaju kot predstave njihovih odraslih kolegov.

Nasploh je vprašanje ti. vzgoje občinstva, ki se pojavlja v zvezi s predstavami mladih gledališčnikov, slabo rešeno vprašanje, čeravno bi morda pomislili, da bodo gledališke

² Krepitev in evalvacija kakovosti v sistemu vzgoje in izobraževanja (KEKS, dostop: <https://www.zrss.si/keks/>),

predstave, ki jih gledajo vrstniki tistih na odru, prav zaradi tega bolj konjunkturne. Pa ne gre le za predstave mladih gledališnikov; ogledi gledaliških predstav (lokalnih) gledališč nasploh celo v svojih okoljih ne doživljajo več sistematične podpore z obiskom šolarjev, ki je bila skorajda samoumevna še pred desetletjem. Nedvomno je to eden večjih problemov, ki mu bo potrebno nameniti več pozornosti v okvirih KUV, kjer je vzgoja občinstva sicer primerno poudarjena. Predstave mladih gledališnikov se zato v mnogih okoljih žal kažejo kot naložbe, ki se – kar zadeva njihov izkoristek – ne povrnejo in zato pod vprašaj na koncu vendarle postavijo ekonomski smisel njihove izvedbe, in s tem ponekod tudi njihove podpore nasploh.

Seveda pa najdemo tudi primere, kjer se da zgoraj napisano vendarle rešiti ali vsaj omiliti.

3Predstava Aladin (Loški oder)

Izkušnja namreč kaže, da v primerih, ko sistemsko vzpostaviš možnost, da je logičen del ponudbe za mlade gledalce (npr. ob kakovostnih profesionalnih vsebinah) tudi program, ki so ga ustvarili njihovi vrstniki, prav ti mladi z večjo občutljivostjo sprejemajo vsebine, če jih podajajo njihovi vrstniki. Dobre prakse na tem področju bi kazalo raziskati in jih odločno promovirati.

Razumljivo je, da je jeseniški pogovor lahko pokazal le na nekatere probleme in težave, ki jih vidimo pri delovanju

mladih gledališnikov. Ugotovitve so se nanašale predvsem na aktualne izkušnje sodelujočih. Generalno namreč velja pritrditi dejstvu, da je tudi ljubiteljsko gledališče mladih v Sloveniji v solidni kondiciji, kar sicer velja tudi za ljubiteljsko gledališče nasploh. K temu sodi tudi ugotovitev, da je probleme, ki jih je izpostavil pogovor, možno rešiti na način, ki zahteva več dobre volje in zavzetosti predvsem zunanjih faktorjev, kot pa materialnih sredstev. To je vsekakor dobro.

V tej zvezi je bilo mogoče izreči tudi nekaj pobud, kako naprej.

Nekaj pobud:

- izboljšanje preglednosti mlade ljubiteljske gledališke dejavnosti: poleg piramidalne strukture gledaliških srečanj in preverjanj v okviru JSKD velja podpirati zamisel o organiziranju dodatnih gledaliških festivalov in srečanj, ki bi omogočale relevantne preglede ustvarjalnosti gimnazijske kulturne dejavnosti, osnovnih šol in večjih kulturnih društev. Glede na številčnost skupin mladih, ki ustvarjajo gledališče, je to možno storiti tudi z lokalnimi festivali in srečanji, ki ne terjajo visokih materialnih sredstev;
- razmislek o oblikovanju dodatnih kriterijev za javne razpise, ki bi omogočili lažje prijavljanje in osnov za delo tudi ad hoc skupinam oz. projektnim skupinam, ki delujejo tudi izven društev oz. ustanov, ki gojijo gledališko dejavnost;
- kadrovska okrepitev sektorja, pristojnega za izvajanje KUV na področju gledališča na Zavodu RS za šolstvo;

- izboljšanje pogojev za delovanje gledališki mentorjev v okviru izobraževalnih ustanov na raven, primerljivo z mentorji na drugih področjih (ob)šolskih dejavnosti in preučitev možnosti, da izbirni predmet gledališča ne bi bil omejen le na enkratno prijavo v zadnjih treh letnikih devetletke;
- intenzivnejša sprotna komunikacija in večja odprtost izobraževalnih ustanov do pripravljalcev oz. nosilcev gledališke dejavnosti (društva, gledališča) v zvezi s pripravami učnega programa in pripravo in obiskovanjem predstav, ki prihajajo v poštev za ogled;
- preko medresorskega sodelovanja med ministrstvoma za izobraževanje in kulturo na nivoju države v programih KUV doseči večji poudarek na krepitvi ustvarjalnosti, ne le na opismenjevanju učencev. Enako velja tudi v okvirih občinskih organov, pristojnih za izobraževanje in kulturo.
- razmisliti o možnostih za boljše izkoriščanje predstav mladih gledališčnikov (sistematično podprta gostovanja, recipročno organiziranje predstav drugih mladih skupin, in podobno);
- sistematično organiziranje izmenjav izkušenj na tem področju v okviru gledaliških festivalov oz. srečanj tako na državni kot na lokalni ravni.

Zapisala: Jože Osterman in Jan Pirnat